

INFORMACIJA

doi: 10.15388/Baltistica.59.2.2566

TARPTAUTINIS RENGINYS, SKIRTAS LITUANISTIKAI

2024 m. spalio 6 d. prestižinėje Paryžiaus mokslo įstaigoje Prancūzijos koledžas (Collège de France) įvyko ypatingas renginys, skirtas lituanistikai. Šio koledžo Bendrosios kalbotyros katedros profesorius Luigi Rizzi pakvietė Danielį Petit, Aukštųjų studijų mokyklos (*École normale supérieure*) bei Praktinės aukštosios mokyklos (*École pratique des hautes études*) Paryžiuje profesorių ir Vilniaus universiteto garbės daktarą, perskaityti paskaitą „Lietuvių kalba: istorija ir perspektyvos“.

Kaip garbės viešnia renginyje, organizuotame drauge su Lietuvos ambasada Paryžiuje, dalyvavo pirmoji Lietuvos ponija Diana Nausėdienė, taip pat Lietuvos ambasadorius Prancūzijoje Arnoldas Pranckevičius, Lietuvos ambasadorė prie UNESCO Jolanta Balčiūnienė, Vilniaus universiteto rektorius prof. Rimvydas Petrauskas, ambasados kvietimu – VU Filologijos fakulteto dekanas prof. Mindaugas Kvietkauskas ir šios informacijos autorius. Taip pat iš Lietuvos atvyko Lietuvių kalbos instituto direktorė dr. Albina Aukšoriūtė ir dr. Rasuolė Vladarskienė. Salėje buvo būrelis Prancūzijos koledžo profesūros, administratorius Thomas Römeris, bi-

bliotekos, archyvų ir kolekcijų direktorė Anne Chatellier, archyvų specialistas Valentinas Noėlis, D. Petit mokytojas akademikas Charles de Lamberterie, Prancūzijos kultūros ministerijos administracijos darbuotoja Ina Valintėlytė, Lietuvos ambasados darbuotojų, Paryžiaus lingvistų ir šviesuomenės atstovų.

Po D. Nausėdienės įžanginės kalbos su žodiniu vertimu į prancūzų kalbą pranešimą apie raštijos istoriją Lietuvoje padarė VU rektorius R. Petrauskas (prancūziškas pranešimo tekstas buvo pateiktas skaidrėmis). L. Rizzi, padėkojęs prelegentams už paramą renginiui ir išdėstytas mintis, pabrėžė Ferdinando de Saussure'o ir jo mokinio Antoine'o Meillet vaidmenį lyginamosios istorinės kalbotyros formavimuisi ir raidai, atkreipė dėmesį į lietuvių kalbos reikšmę diachroniniams bei tipologiniams tyrimams ir pristatė paskaitos autorių D. Petit. Paskaitoje prelegentas, glausitai aptaręs 19 amžiuje kilusio susidomėjimo lietuvių kalba priežastis ir Paryžiaus lingvistų indėlį į lituanistiką, toliau ryškino lietuvių kalbos reikšmę įvairaus pobūdžio kalbų tyrimams, remdamasis konkrečiais fonologijos, prozodijos, gramatikos ir leksikos pavyzdžiais. Baigda-

mas D. Petit reziūmavo, „kad lietuvių kalba lingvistams duoda išskirtinės medžiagos dėl savo archajiškumo indoeuropiečių kalbų šeimoje, padėties Baltijos regione ir tipologinių ypatumų“¹.

Tokios kvietinių profesorių paskaitos laikomos išskirtiniais Prancūzijos koledžo, įteigto 1530 metais, renginiais. Postūmį šiomis eilutėmis apžvelgtam mokslui ir kultūros įvykiui davė prieš dvejus metus Prancūzijos koledžo archyvuose aptiktas A. Meillet rankraštis „Esminiai lietuvių kalbos fonetikos ir morfologijos bruožai“. Ši lituanistikos istorijai svarbų rankraštį, sudarytą iš 45 palaidų lapų su pridėtiniais 29 užrašams skirtais lapais, atrado tuo metu koledže dirbusi I. Valintėlytė, baltų ir lyginamosios kalbotyros magistrė, D. Petit mokinė². Kad A. Meillet keletą kartų Paryžiuje skaitė lietuvių kalbos kursą, buvo žinoma³, tačiau tikslus laikas iki šiol tebėra paslaptis. I. Valintėlytės nuomone, rankraštis turėjo būti parašytas apie 1923–1924 metus, vis dėlto tikslia

¹ L. Rizzi kalbos ir D. Petit paskaitos videoįrašą žr.: <https://www.college-de-france.fr/fr/agenda/conferencier-invite/la-langue-lituanienne-histoire-et-perspectives/la-langue-lituanienne-histoire-et-perspectives>. Lietuvos atstovams buvo išdalytas paskaitos vertimas į lietuvių kalbą.

² Dėl laiko stokos I. Valintėlytės pranešimas, kurio tekstu čia remiamasi, renginyje nebuvo išklaustas.

³ Žr. Algirdas Sabaliauskas, *Lietuvių kalbos tyrinėjimo istorija. Iki 1940 m.*, Vilnius: Mokslas, 1979, 109.

datą galbūt padėtų nustatyti šio rankraščio tyrimas, lyginimas su kitais A. Meillet ranka rašytai darbai. Jei I. Valintėlytės spėjimas pasitvirtintų, tai lietuvių kalbos kursą A. Meillet būtų skaitęs po paskutinės viešnagės Kaune 1922 metais, kai jis susipažino su Kazimieru Būga ir Jonu Jablonskiu⁴.

Rastuoju A. Meillet rankraščiu negalėjo nesusidomėti D. Petit, kurio komentarai paskatino buvusį Lietuvos ambasadorių Prancūzijoje Nerijų Aleksiejūną inicijuoti rankraščio skenavimą tikintis jį tirti ir publikuoti. Idėją minimojo rankraščio atradimo proga surengti Prancūzijos koledže lietuvių kalbai ir jos istorijai skirtą renginį su entuziazmu palaikė koledžo administratorius T. Rōmeris bei bibliotekos, archyvų ir kolekcijų direktorė A. Chatellier. Daug jėgų ir laiko renginio organizavimui skyrė archyvų specialistas V. Noėlis, Lietuvos ambasados patarėja Laura Čėponytė ir I. Valintėlytė. Renginys savitai įsikomponavo į Lietuvos sezoną Prancūzijoje.

Lituanistikos ir lyginamosios kalbotyros istorijai reikšmingas A. Meillet rankraštis, be abejonės, turėtų būti iš-tirtas ir publikuotas. Geriausiai tai galėtų padaryti D. Petit, ypač jei pavyktų jam parūpinti metinę stažuotę (katedrą) Prancūzijos koledže. Stažuotės projektas galėtų būti teikiamas, pavyzdžiui, per Lietuvos mokslo tarybos programas.

Baigiant šią informaciją norisi padėkoti Prancūzijos koledžo vadovybei ne tik už išskirtinį lituanistikos renginį, bet

⁴ Žr. Algirdas Sabaliauskas, l.c.

ir už archyvaro Christophe'o Labaune'o ekskursiją, kurios metu Lietuvos atstovai galėjo išvysti minėtąjį A. Meillet rankraštį ir susipažinti su turtinga prestižinės Paryžiaus mokslo įstaigos istori-

ja, biblioteka, meno kūriniais, salėmis, auditorijomis, kiemais.

BONIFACAS STUNDŽIA
[*bonifacas.stundzia@flf.vu.lt*]